

Angie, Angie, when will those clouds all disappear.

Ankie, Ankie, Ik zit hier eenzaam op een bankie

Angie, Angie, where will it lead us from here.

Ankie, Ankie, ik word zo stijf als een plankie

With no loving in our souls and no money in our coats.

Uren wacht ik voor je huis, er brandt licht, maar ben je thuis?

You can't say we're satisfied.

Doe nou open alsjeblieft!

But Angie, Angie, you can't say we never tried

Ankie, Ankie, zeg is dat niet de fiets van Frankie?

Rolling Stones - Angie / Jan Rot - Ankie

Een kijkje in de keuken van een onderzoeksproject: Hertalen van interventieprogramma's die in het buitenland zijn ontwikkeld

De hertaling van het STEP-ASD-programma in het onderzoeksproject MOVING. Wat komt er allemaal bij kijken wanneer je een interventie uit het buitenland naar Nederland wil halen en ervoor wil zorgen dat zoveel mogelijk jongeren en professionals daar baat bij hebben?

Chris Kuiper, Natasja van Lang & Patricia Vuijk

In samenwerking met de MOVING-werkgroep: Iris Tjaarda (promovenda Hogeschool Leiden) & Esther Bax-Höhle (promovenda Hogeschool Rotterdam), & Kirstin Greaves-Lord (onderzoeker Erasmus MC, Yulius)

Jaren geleden speelde Jan Rot bij 'Vrienden van Amstel' Ankie, een parodie op 'Angie' van de Stones. Jan Rot is geroemd en verguisd omdat hij hertalingen maakt van bekende popsongs en klassieke werken, zoals de Matthäus-Passion. Letterlijk vertalen (of liever: woordelijk vertalen) is niet moeilijk: je neemt een woordenlijst en je vervangt elke term door zijn anderstalige equivalent. Iedereen kent ondertussen Google translate. Gebruik je deze site voor je vertaling dan krijg je een klungelig en soms hilarisch resultaat. Jan Rot staat bekend als een excellent vertaler. Bij het vertalen probeert hij zo dicht mogelijk bij de betekenis van het lied te blijven en tegelijkertijd dit te doen op een wijze dat het ook goed op de melodie te zingen is. "Het gaat juist niet om de letterlijke vertaling, ik let ook op de alliteratie en het beginrijm." Wil je dat de essentie van een tekst die in een andere taal en vanuit een andere cultuur is geschreven, overeind blijft, dan vraagt dat een zorgvuldig proces, maar ook creativiteit.

Steeds vaker gebruiken we in de jeugdzorg en in het onderwijs bewezen effectieve interventies die in het buitenland zijn ontwikkeld. Effectief bewezen interventies zijn interventies waarvan bekend is dat zij voor specifieke problemen beter werken dan behandeling- of onderwijs-as-usual (of een alternatieve behandeling). Voordat deze interventies door jeugdprofessionals in Nederland gebruikt kunnen worden, moeten deze worden vertaald, en in sommige gevallen ook bruikbaar worden gemaakt voor de Nederlandse jeugdzorg- en onderwijspraktijk, hertaald. Dit artikel geeft een kijkje in de keuken van het wetenschappelijk verantwoord hertalen (van een Engelse interventie).

Hertaling staat centraal in de eerste fase van het onderzoeksproject 'MOVING'. MOVING is een onderzoek naar de effectiviteit van het STAP-programma. Dit programma heeft als doel om jongeren die sociaal-communicatief en in flexibiliteit minder sterk zijn goed te kunnen ondersteunen tijdens hun overgang van het basis- naar het middelbaar onderwijs. Het onderzoek is een samenwerking tussen de lectoraten Transformaties in de Zorg voor Jeugd van Hogeschool Leiden en Publieke Zorg en Preventie van Hogeschool Rotterdam en de afdelingen Kinder- en Jeugdpsychiatrie van het Erasmus MC en Sociale Wetenschappen van de Erasmus Universiteit. In grote lijn bestaat het onderzoek uit twee fasen:

- Fase I. Vertalen en bruikbaar maken van het Engelse STEP-ASD programma voor het Nederlandse onderwijssysteem. (Het hertalen van de STEP-ASD)
- Fase II. Onderzoek naar de ervaringen met en de effectiviteit van het Nederlandse STAP-programma in het regulier onderwijs.

+ kort de rationale en opzet van MOVING wordt ingegaan op de stappen die worden gevolgd om het vertalen en bruikbaar maken van een in het buitenland ontwikkeld programma zoals STEP-ASD.

MOVING: Wat onderzoeken we?

Het Engelse STEP-ASD-programma

Op basis van klinische- ervaringen van een Engelse onderzoeksgroep en ervaringen van docenten, ouders en jongeren, is in 2009 de behoefte ontstaan om een gestructureerd begeleidingsprogramma te ontwikkelen om jongeren met een autisme spectrum stoornis te ondersteunen bij hun overgang van het basis- naar het middelbaar onderwijs. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van het STEP-ASD-programma (*Systemic Transition in Education Programme for Autism Spectrum Disorder*; Murin e.a., 2009-2012)

Omdat er destijds geen duidelijke richtlijnen bestonden over hoe deze overgang het beste ondersteund of begeleid kon worden en er in de praktijk al veel goede initiatieven van ouders, docenten en scholen gaande waren, hebben de betrokken ouders, docenten en hulpverleners besloten om op basis van de ervaringen uit de praktijk en beschikbare wetenschappelijke kennis het STEP-ASD-programma te ontwikkelen en vorm te geven.

Intussen zijn de eerste wetenschappelijke resultaten bekend naar aanleiding van onderzoek naar de Engelse versie. (zie Mandy e.a., 2015a; 2015b): het merendeel van de docenten was positief over de bruikbaarheid van het programma op school. Daarnaast lieten de kinderen die het programma als ondersteuning bij hun overgang naar het middelbaar onderwijs hadden gekregen minder emotionele en gedragsproblemen op school zien in vergelijking met de kinderen uit de controlegroep die daarin niet begeleid werden met behulp van STEP-ASD.

Het Nederlandse STAP-programma

Omdat ook in Nederland nog geen goed uitgewerkte, effectief bewezen programma's op scholen voor handen zijn om deze overgang voor jongeren met autisme spectrum stoornissen te vergemakkelijken, hebben we dit programma naar Nederland gehaald.

Sinds de invoering van Passend Onderwijs blijven jongeren met een autisme spectrum stoornis vaker in het regulier onderwijs. Vooral de overgang van de vertrouwde basisschool naar de vaak grotere en drukker school in het middelbaar onderwijs wordt door de jongere, maar ook door ouders en docenten, als complex ervaren. Jongeren met autisme spectrum stoornissen vinden het over het algemeen moeilijk om goed contact te leggen met leeftijdgenoten en moeten extra moeite doen om niet overspoeld te raken door de vele prikkels die op hen afkomen. Zeker in de overgang van het basisonderwijs naar het middelbaar onderwijs komt veel op jongeren af: een onbekende en minder overzichtelijke omgeving, onbekende leerlingen en docenten, veel wisselingen van docenten, soms onduidelijkheid over wat je in je vrije uren kunt en mag doen, of hoe je je moet gedragen op het schoolplein. Voor veel jongeren met autisme spectrum stoornissen zijn dit vaak angstige situaties waarin ze moeite hebben om zich staande te houden. Een consequentie kan zijn dat hun leerprestaties verminderen, ze zich eenzaam en

kwetsbaar voelen, gepest worden en misschien uiteindelijk zelfs niet meer naar school (willen) gaan (Tobin et al., 2012). Het is daarom belangrijk om ervoor te zorgen dat deze overgang voor de jongeren en ook voor hun ouders zo soepel mogelijk gaat. Dat biedt de jongeren kansen om zich goed te ontwikkelen en een succesvolle loopbaan op te bouwen. Door steviger in te zetten op preventie en een betere signalering van problemen hopen we de hiervoor beschreven negatieve consequenties te voorkomen. Dit past naadloos bij het huidige beleid: preventie is immers één van de pijlers van de nieuwe Jeugdwet. Er moet meer gebruik worden gemaakt van preventieve acties en vroegtijdige interventies, waardoor de effectiviteit van de jeugdhulp wordt vergroot (TK, 2009/2010).

Ook voor docenten vraagt deze groep jongeren aandacht. Elke jongere met een autisme spectrum stoornis heeft andere sterke en minder sterke kanten en van docenten wordt verwacht dat zij hun pedagogisch en didactisch handelen laten aansluiten op de behoeften van deze jongeren (Stoutjesdijk & Scholte, 2009). Van docenten wordt verwacht dat zij een ondersteuningsplan schrijven en uitvoeren dat recht doet aan de sterke en zwakkere kanten van een leerling. Passend onderwijs kan echter alleen succesvol zijn wanneer docenten, ouders en jongeren het samen eens worden over de ondersteuning die een jongere nodig heeft tijdens de schooltransitie naar het voortgezet onderwijs (Kinderombudsman, 2015).

Juist dit proces van gezamenlijk inschatten van de behoeften en mogelijkheden van een jongere en het maken van een individueel plan voor jongeren met een autisme spectrum stoornis is het primaire doel van het STEP-ASD-programma en uiteraard van het Nederlandse STAP-programma

Verwachte meerwaarde van het programma

In vergelijking met al bestaande initiatieven voor deze groep jongeren, wordt verwacht dat de meerwaarde van het STAP-programma zal voortkomen uit:

1. **De solide basis:** Het programma is opgezet op basis van kennis uit de klinische praktijk, op basis van ervaringen van scholen en ouders en op basis van wetenschappelijke kennis over strategieën die voor deze jongeren met autisme spectrum stoornissen bruikbaar en effectief zijn gebleken.
2. **De gestructureerde wijze van aanbieden waardoor onderzoek mogelijk is:** Het programma is zo vormgegeven dat de bruikbaarheid en effectiviteit wetenschappelijk onderzocht kan worden.
3. **De modulaire opzet:** Het programma wordt voor elke jongere 'op maat' toegepast. Er wordt voor elke jongere leerlingprofiel en actieplan opgesteld; dit vraagt wel het nodige werk van docenten. Dit betekent dat docenten *niet* het hele programma hoeven te gebruiken maar dat betekent ook dat de effectiviteit van het programma kan verdwijnen. *Bijvoorbeeld: Sommige jongeren zijn heel gevoelig voor prikkels van buitenaf. De docent kan het onderwerp over prikkelgevoeligheid uit het programma gericht naslaan en samen met ouders en jongere besluiten welke strategieën voor deze jongere het meest behulpzaam lijken. Worden docenten getraind?*

Hoe maken we het programma bruikbaar?

Doelgroep wordt verbreed. Om de effectiviteit van het STAP-programma bij een bredere groep jongeren (dan die met een klinisch vastgestelde autisme spectrum stoornis) te kunnen onderzoeken, richten wij ons in ons onderzoek op jongeren die sociaal-communicatief en in flexibiliteit minder sterk zijn. Wij verwachten dat deze doelgroep jongeren relatief groot is in het regulier onderwijs, en denken dat juist deze jongeren veel baat kunnen hebben bij dit programma.

Opzet onderzoek. Met behulp van subsidie van SIA RAAK-Pro voeren we vanuit de Hogescholen Leiden en Rotterdam, Erasmus MC en verschillende samenwerkingsverbanden van scholen uit de regio Rotterdam en Holland-Rijnland onderzoek uit naar de ervaringen met en effectiviteit van dit programma. Dit betekent dat op de helft van de deelnemende scholen jongeren de overgang van basis- naar middelbaar onderwijs met behulp van dit STAP-programma maken, en op de andere helft van de scholen de jongeren de overgang maken zoals dat regulier gebeurt. Zo kunnen we de ontwikkelingen in beide groepen goed met elkaar vergelijken en onderzoeken of ons programma jongeren goed kan ondersteunen. In de controlegroep brengen we tevens in kaart welke vormen van ondersteuning aangeboden worden door de scholen.

Er wordt ook onderzoek gedaan naar leerlingfactoren en de implementatiebereidheid van docenten die het programma aanbieden. Dit zijn factoren die mogelijk de effectiviteit van interventies beïnvloeden. Onderzoek naar factoren die de effectiviteit van interventies beïnvloeden geeft antwoord op vragen als: Voor wie werkt de interventie wel en voor wie niet? Onder welke omstandigheden levert de interventie de beste resultaten? Antwoorden geven sturing aan beslissingen om STAP specifiek aan te bieden aan bepaalde subgroepen, of om dit juist niet te doen. Deze informatie en dit type beslissingen worden in de context van het nieuwe jeugdstelsel steeds belangrijker (Vuijk 2015).

1 ~ Hertaling

Een hertaling is oorspronkelijk een vertaling van een verouderde versie van een taal in een moderne versie van dezelfde taal, bijvoorbeeld Middelnederlands naar modern Nederlands. (<https://nl.wikipedia.org/wiki/Hertaling>).

De term hertalen zoals wij die gebruiken is zelf een voorbeeld van creatief woordgebruik. De term is bekend geworden door het werk van Jan Rot. Hertalen wordt ook wel transcreation of creatief vertalen genoemd, en gebeurt als een concept als geheel opnieuw moet worden gecreëerd in een andere taal en heeft vaak elementen in zich van lokalisatie. Termen als hertalen en creatief vertalen komen voort uit het werk van Stetting (1989) die het begrip transediting introduceerde (de combinatie van translation (vertalen) en editing (bewerken)). Haar doelstelling was het bewust zijn te verhogen dat vertalen meer is dan het puur vervangen van een bron tekst door een equivalente doeltekst (Schäffner, 2012).

Schäffner, C. (2012) Rethinking Transediting Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal, vol. 57, n° 4, 2012, p. 866-883. (Schäffner, 2012)

Stetting, K. (1989): Transediting – A new term for coping with the grey area between editing and translating. In: Graham Caie, Kirsten Haastруп, Arnt Lykke Jakobsen, et al., eds. Proceedings from the Fourth Nordic Conference for English Studies. Copenhagen: University of Copenhagen, 371-382.

Iris Tjaarda en Esther Bax-Höhle zijn de promovenda die dit onderzoek gaan leiden.

Tijdspad van het onderzoek. Tussen 2015-2016 wordt het STEP-ASD-programma omgezet in het Nederlandstalig STAP-programma. Tussen 2016-2018 zal de effectiviteit van het STAP-programma op scholen worden onderzocht en eind 2019 zullen de resultaten van het MOVING onderzoek naar verwachting bekend zijn.

Fase 1 van het onderzoek: Hertalen van het STEP-ASD-programma

Van meet af kon er geen sprake zijn van het één op één vertalen van het STEP-ASD-programma. In overleg met de auteurs van het originele programma is besloten het Nederlandse STAP-programma goed geschikt te maken voor het Nederlands onderwijssysteem. We hebben dit in een aantal stappen gedaan, gebaseerd een uitgewerkte en beproefde werkwijze die van Van Widenfelt en collega's hebben beschreven (2005):

- I. STEP-ASD-programma vertalen naar het Nederlands,
- II. deze vertaling aanpassen en geschikt maken voor het Nederlandse onderwijssysteem,
- III. in overleg met de auteurs van STEP-ASD deze aanpassingen doorvoeren, en
- IV. de aangepaste STAP uitproberen en terugvertalen zodat de auteurs van de STEP-ASD kunnen nagaan of de intentie en opzet van het programma in grote lijn gelijk is gebleven.

I) Het vertalen van het originele programma

We zijn in het najaar van 2015 begonnen met een eerste grove vertaling van het STEP-ASD-programma. Alle betrokken onderzoekers hebben de verschillende delen van het programma als eerste zo letterlijk mogelijk en relatief grof vertaald naar het Nederlands. Dat wil zeggen dat we zo dicht mogelijk bij de originele tekst zijn gebleven. Ook als dat op het eerste gezicht al vreemd of overbodig leek. Alle herhalingen werden vertaald, en ook typische Engelse beroepen en gewoonten.

Op basis van deze letterlijke vertaling, konden we al een lijstje maken met de 'moeilijk te vertalen' termen, concepten en naamgevingen van bijvoorbeeld schoolprofessionals. Deels ging het in dit lijstje om moeilijkheden bij het letterlijk vertalen van woorden of concepten, en deels over moeilijkheden bij het cultureel aanpassen van de manier waarop het programma in het Nederlandse onderwijssysteem het beste ingepast kan worden.

Voorbeelden van lastig te vertalen termen

- Allocated adult
- Bridge meeting
- Challenging behaviour
- Circle of Friends
- Countdowns
- Emotional literacy
- Emotional toolbox
- Resource pack
- Support group

Voorbeelden van vertalingen van schoolprofessionals

Engelse term	Voorstel NL term of omschrijving
Special Educational Needs	Ambulant begeleider
Coordinators	Begeleider Passend Onderwijs *)
Teacher assistant	Klassenassistent
Learning support assistant	Intern begeleider

*) De gebruikelijke benaming verschilt zelfs per samenwerkingsverband.

II) Het hertalen: de vertaling aanpassen en geschikt maken voor het Nederlandse onderwijssysteem

In deze tweede stap hebben we nauw samengewerkt met een groep externe mensen die ervaring hebben met jongeren met autismespectrumproblematiek, met participatie van deze jongeren in het regulier onderwijs en met schooltransities en graag met ons mee wilden denken en werken: *de STAP-ontwikkelingsgroep*. In deze STAP ontwikkelingsgroep zitten ouders en vertegenwoordigers van de beroeps- en onderwijspraktijk die zich via verschillende kanalen hiervoor hadden aangemeld (bijvoorbeeld via de academische werkplaats autisme: *Samen Doen!* & via een nieuwsbrief voor docenten).

Deze wijze van samenwerken heet ook wel collaboratief ontwerponderzoek (De ouders en vertegenwoordigers van de beroepspraktijk zijn feitelijk co-onderzoekers die in wisselende samenstellingen bij verschillende fasen van het onderzoek betrokken zijn (Van den Akker, Gravemeijer, McKenney, & Nieveen, 2006).

Wat hebben we in deze ontwikkelingsgroep gedaan? We zijn twee keer bij elkaar gekomen om op basis van de eerste grove vertaling van het STAP-programma gezamenlijk te kijken naar (a) welke culturele aanpassingen noodzakelijk en welke wenselijk zijn om het programma in Nederland van de grond te krijgen en (b) hoe we sommige woorden het beste kunnen vertalen zodat het past 'in het dagelijks woordgebruik van ouders, docenten en jongeren'. Hieronder enkele voorbeelden.

Voorbeeld van gekozen vertalingen

Engelse term	Voorstel NL term of omschrijving
Bridge meeting	Warme overdrachtsbijeenkomst
Buddy System	Maatjes
Challenging behaviour	Escalerend gedrag
Children	Jongeren (algemeen), Leerlingen (wanneer gericht op het programma)
Fluffy toy	Een knuffel
Implementing strategies	Behulpzame strategieën
Individualised Transition Plan	Op maat gemaakt transitieplan
Mainstream school setting	Regulier onderwijs
Prompting cards	Alarmkaarten
Pupil Profile	Leerlingprofiel
Sensory sensitivities	Prikkelgevoeligheid

Op basis van deze bijeenkomsten is een lijst opgesteld met de aandachtspunten en voorstellen waar wij (de ontwikkelgroep en de onderzoekers) in de hertaling tegenaan liepen. Op deze lijst stonden onderwerpen als:

- Verwijzingen naar situaties die in Nederland niet of nauwelijks voorkomen, zoals het dragen van schooluniformen.
- Verwijzingen naar situaties die in Nederland anders ingevuld worden. Bijvoorbeeld: *cueing* (in de rij staan) wordt in Engeland anders ingevuld dan het 'op je beurt wachten' in Nederland.
- Een daadwerkelijk andere invulling van de structuur of cultuur in het Nederlandse onderwijsstelsel. Zo was het opvallend dat iedereen in de STAP-ontwikkelingsgroep vond dat naar Nederlandse maatstaven er in het programma te weinig aandacht werd gegeven aan de regie van ouders en jongeren. Dit zagen we vooral terug in de tekst en in de lay-out waarin de rol van ouders en jongere niet centraal stonden, maar juist die van scholen. Daarnaast wilden we de verantwoordelijkheden van alle partijen er duidelijker in terug zien komen, passend bij het Nederlandse schoolsysteem en Nederlandse omgangsvormen. Denk bijvoorbeeld aan dat ouders zeggenschap hebben wie op het middelbaar onderwijs welke (medische en privé) informatie over de jongere te zien krijgen (i.v.m. privacy).
- Minder nadruk op de medische stoornis (het etiketje), omdat wij in Nederland geneigd zijn meer nadruk te willen leggen op ondersteuningsbehoeften en mogelijkheden van jongeren.
- Leesbaarheid. Er stonden te veel herhalingen in de tekst die als storend werden ervaren.

III) In overleg met de auteurs aanpassingen doorvoeren

Deze, bij ii) beschreven, aandachtspunten hebben we (natuurlijk in het Engels) voorgelegd aan de Engelse auteurs van het STEP-ASD-programma en in een andere bijeenkomst hebben we die met hen ook stapsgewijs kunnen doornemen. De auteurs dachten kritisch, constructief mee. Ze konden ze zich goed vinden in onze voorstellen voor aanpassingen ten behoeve van het STAP-programma. De keuze om de doelgroep te verbreden werd kritisch bevraagd, maar ook ondersteund en geduid als praktijkrelevant. De gevolgen voor onder andere de aanwezigen bij de warme overdrachtsbijeenkomst volgen dan ook logisch uit deze verbreding.

Voorbeeld van duidelijk overzicht voor de warme overdrachtsbijeenkoms

Initiatiefnemers en betrokkenen

Initiatiefnemer: Transitiebegeleider
Betrokkenen: -Ouders/verzorgers
-Leerling
-Docent van groep 8 basisonderwijs
-Contactpersoon (docent/mentor) van 1ste klas middelbaar onderwijs

IV) de aangepaste STAP uitproberen en terugvertalen

Op dit moment zitten we in deze laatste fase van het hertalen. We hebben van de leden van de STAP-ontwikkelingsgroep allerlei suggesties gekregen om links te leggen tussen het STAP-programma en al aanwezige en veel gebruikt schoolmateriaal in Nederland. We hebben veel Nederlandse voorbeelden gekregen van wat jongeren op school zou kunnen aanspreken. En we hebben met elkaar een idee gekregen hoe we het STAP-programma straks het beste in het Nederlands onderwijssysteem goed kunnen laten draaien.

Wat gaan we nog meer doen zodat we straks een definitieve werkversie van het STAP-programma hebben? Als eerste gaan we een goede werkversie maken waarin alles goed en consequent in verwoord staat. Vervolgens gaan we die werkversie bij drie ouders en jongeren uitproberen, want in de praktijk blijkt vaak dat er toch nog wel weer iets verbeterd kan worden of per ongeluk over het hoofd is gezien. Ook willen we de werkbladen voorleggen aan een jongerenpanel (via de Academische Werkplaats Autisme, *Samen Doen!*). Bijvoorbeeld om na te gaan of de werkbladen er wel aantrekkelijk uit zien, duidelijk zijn, passend bij hun leeftijd. Parallel hieraan wordt de werkversie door een 'native-speaker' (iemand van wie de Engelse taal de moedertaal is) terugvertaald naar het Engels. De reden hiervan is dat de auteurs van het originele STEP-ASD-programma dan kunnen zien (a) hoe onze hertaling (dus vertaling met alle aanpassingen) eruit ziet en (b) of de intentie en opzet van het programma in grote lijn nog wel gelijk is gebleven. Op deze manier kunnen we samen met de auteurs nagaan waar we als het ware 'te veel uit de bocht zijn gevlogen' en of we dat bewust hebben gedaan of niet.

Met alle bovenstaande laatste stappen, komen we tot een definitieve werkversie van het STAP-programma waarvan we de effectiviteit bij de jongeren, ouders en docenten willen gaan onderzoeken.

Discussie

In het kader van evidence-based onderwijs, kijken we ook naar het buitenland of daar goed onderbouwde of zelfs bewezen effectieve interventies bestaan die we kunnen importeren naar ons Nederlands onderwijs systeem. Niet elke interventie is zo maar over te nemen in de Nederlandse situatie. Naast het vertalen van de interventie zal die ook cultureel en organisatorisch passend gemaakt moeten worden (hertalen). Je hebt immers weinig aan een goed-uit-het-Engels-vertaalde-interventie als de onderdelen daarvan in Nederland leiden tot verwarring. Bijvoorbeeld 'Wat moet ik in Nederland met informatie over een schooluniform?' Dit hertalen dient zorgvuldig te gebeuren. De werkwijze van Van Widenfelt en collega's (2005) is daarbij een goede leidraad. Collaboratief ontwerponderzoek zorgt voor een grote betrokkenheid van alle partijen en is een waarborg voor de inbreng van hun verschillende perspectieven (Van den Akker e. a., 2006).

Omdat STAP een hertaling is van het Engelse STEP-ASD-programma is de vraag gerechtvaardigd of we de conclusies uit het daar uitgevoerde onderzoek kunnen generaliseren naar de Nederlandse situatie. Dat kan niet zonder meer. De aanpassingen in het Nederlandse STAP-programma zijn zo fundamenteel (denk aan het uitbreiden van de doelgroep) dat we weten dat de resultaten van het STEP-ASD-programma niet zonder meer gelden voor het Nederlandse STAP-programma. Eigen onderzoek naar de effectiviteit van het STAP-programma in de Nederlandse context is dus nodig.

Is het altijd nodig om een interventie uit het buitenland zo zorgvuldig te hertalen en vervolgens een groot onderzoek op te zetten? Dat hangt er van af. We zijn doorlopend bezig, ideeën uit het buitenland toe te passen in de Nederlandse situatie. Maar al te vaak noemen we dit (ondoordacht) *evidence-based practice* (ebp). Evidence-based practice is het zorgvuldig, expliciet en oordeelkundig gebruik van het huidige beste bewijsmateriaal (bewijs en evidence) om beslissingen te nemen met individuele cliënten (en of diens naasten) over goede of gewenste zorg of behandeling. (Kuiper, Verhoef & Munten, 2016). Het beoordelen van het gevonden bewijs op methodologische kwaliteit en van de toepasbaarheid is expliciet een stap binnen ebp. Wanneer je (zonder kritisch de toepasbaarheid te beoordelen) een interventieonderzoek van voldoende methodologische kwaliteit, of liever de resultaten van dat onderzoek, in een andere context toepast loop je het risico dat deze interventie heel anders uit pakt dan je verwacht op basis van wat je las in het door jou gevonden artikel. Je bent niet aan het hertalen maar je past Google translate toe. Het vertalen is dan het puur vervangen van een brontekst door een equivalente doeltekst geworden.

Wanneer je de toepasbaarheid van een niet-Nederlandse interventie als goed beoordeeld, zal je het oorspronkelijke bewijs nog altijd met enige voorzichtigheid en bescheidenheid dienen te bezien voor de Nederlandse situatie. Een zorgvuldige hertaling is een zeer arbeidsintensieve kunst. Natuurlijk bestaat er een verschil tussen een interventie of programma naar Nederland halen of een kleine simpele vragenlijst gebruiken. Niettemin raden we iedereen aan, studenten en beroepsbeoefenaars, om minimaal bewust te kiezen voor of je letterlijk gaat vertalen of zorgvuldig gaat hertalen. Daarnaast is het wezenlijk jezelf te informeren over werkwijzen die gerenommeerde onderzoekers op jouw vakgebied hebben toegepast. In het geval van Moving hebben we ons terdege geïnformeerd over de inhoud, werkwijze en resultaten. Voor ons was het overduidelijk dat het onderwijs voor deze kwetsbare groep jongeren, die sociaal-communicatief en in flexibiliteit minder sterk zijn, een zorgvuldig en arbeidsintensief onderzoek verdient. Zodat we over ruim drie jaar jongeren, ouders en docenten eerlijk kunnen melden of STAP effectief blijkt en voor wie.

Literatuur

Akker, J. van den, Gravemeijer, K., McKenney, S., & Nieveen, N. (2006) *Introduction to educational design research*. Retrieved from <http://www.fi.uu.nl/publicaties/literatuur/EducationalDesignResearch.pdf>

Kinderombudsman de (2015). *Werkt passend onderwijs? Stand van zaken een jaar na dato*. Onderzoeksteam: Mr. Vreeburg-Van der Laan, E.J.M., & Wiersma, M.H.: KOM014/2015.

Kuiper, C., Verhoef, J. & Munten, G. (2016) Evidence-based practice In Kuiper, C., Verhoef, J. & Munten, G. (2016) *Evidence-based practice voor paramedici gezamenlijke geïnformeerde besluitvorming*. 4e druk Amsterdam: Boom uitgevers.

Mandy, W., Murin, M., Baykaner, O., Staunton, S., Cobb, R., Hellriegel, J. [...], & Skuse, D. (2015b). *Easing the transition to secondary education for children with autism spectrum disorder: An evaluation of the Systemic Transition in Education Programme for Autism Spectrum Disorders (STEP-ASD)*. *Autism*, 1-11.

Mandy, W., Murin, M., Baykaner, O., Staunton, S., Hellriegel, J., Anderson, S., & Skuse, D. (2015a). *The transition from primary to secondary school in mainstream education for children with autism spectrum disorder*. *Autism*, 1-9.

Murin, M., Staunton, S., Hellriegel, J., Mandy, W., Skuse, D., & Anderson, S. (2009-2012). *Autistic Spectrum Disorder and the Transition into Secondary School: A handbook for implementing strategies in the mainstream school setting*. *Social Communication Disorders Clinic, Great Ormond Street Hospital for Children NHS Trust & Behavioural and Brain Science Unit, UCL Institute of Child Health*.

Stoutjesdijk, R., & Scholte, E. M. (2009). *Cluster 4 speciaal onderwijs. Een vergelijking tussen leerlingen op cluster-4 scholen en cluster-4 rugzakleerlingen*. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 48, 161-168.

TK (2012/2013). *Memorie van toelichting bij de Jeugdwet*. Tweede kamer, vergaderjaar 2012/2013, 33684, nr. 3.

Tobin, H., Staunton, S., Mandy, W. P. L., Skuse, D., Hellriegel, J., Baykaner, O., & Murin, M. (2012). *A qualitative examination of parental experience of the transition to mainstream secondary school for children with autism spectrum disorder*. *Educational and Child Psychology*, 29, 75-85.

Vuijk, P. (2015) *Lof der Zelfreflectie: Jeugdprofessional, ken Uzelve Onderzoek alles en behoud het goede lectorale rede Rotterdam*: Hogeschool Rotterdam

Widenfelt, B. M. van, Treffers, P. D. A., Beurs, E. de, Siebelink, B. M., & Koudijs, E. (2005). *Translation of cross-cultural adaptation of assessment instruments used in psychological research with children and families*. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 8, 135-147.

Over de auteur

Dr. Chris Kuiper is directeur Zorg en Onderwijs bij Horizon Jeugdzorg en Onderwijs. Hij werkt als lector bij Hogeschool Leiden en bij de Hogeschool Rotterdam. Hij startte zijn carrière als ergotherapeut.

